

Stanovisko SAPA k vyjadreniu LITA k výkladu Ministerstva kultúry SR
k § 86 Autorského zákona

Organizácia kolektívnej správy LITA zverejnila vyjadrenie k výkladovému stanovisku Ministerstva kultúry SR k § 86 Autorského zákona, v ktorom uvádza viaceré nesprávne a zavádzajúce tvrdenia. Preto SAPA považuje za povinnosť zaujať k jednotlivým bodom vyjadrenia LITA svoje stanovisko.

K časti II. stanoviska LITA - Výkon práv autorov audiovizuálnych diel

Ministerstvo kultúry SR (ďalej aj ako „MK SR“) vo svojom výklade uvádza, že *podľa § 86 Autorského zákona (ďalej aj ako „AZ“) platí zákonná domnienka, podľa ktorej patrí výrobcovi originálu audiovizuálneho diela (ďalej „producent“) neobmedzená licencia na použitie audiovizuálneho diela (ďalej aj ako „AVD“), ktorá sa uplatňuje ex lege do jej vyvrátenia. Vyvrátenie tejto zákonnej domnienky je oprávnený preukázať autor AVD, ak preukáže uzatvorenie osobitnej dohody s producentom, podľa ktorej majetkové práva vykonáva sám autor a nie producent.*

Účelom tejto právnej úpravy je sústrediť všetky práva k audiovizuálnemu dielu u producenta, zabezpečiť bezproblémové použitie AVD a zohľadniť značné investície, ktoré sú s výrobou záznamov AVD spojené. Z uvedeného dôvodu patrí producentovi neobmedzené právo nakladať so záznamom audiovizuálneho diela. Túto právnu úpravu možno prirovnať k zamestnaneckému dielu, keď zamestnancovi poskytne zamestnávateľ všetky podmienky na vytvorenie diela, za čo zamestnávateľ vykonáva všetky majetkové práva k dielu.

Z uvedeného vyplýva, že je povinnosťou autorov AVD resp. v našom prípade LITA pokiaľ tvrdí, že je v mene autorov oprávnená na výkon práv autorov, **preukázať, že sa autori AVD dohodli s producentom inak a nepoverili producenta výkonom svojich majetkových autorských práv.**

Nejedná sa o dokazovanie neexistencie určitej skutočnosti, ako sa snaží nesprávne interpretovať LITA. **Naopak, autori AVD majú preukázať nie neexistenciu nejakej skutočnosti, ale existenciu zmluvy resp. dohody, ktorá by preukázala, že sa individuálne dohodli s producentom na inom právnom režime, ako je uvedený v § 86 AZ.**

Je potrebné zdôrazniť, že autorské práva autorov AVD patria priamo a pôvodne autorom audiovizuálnych diel, pričom uvedenú skutočnosť SAPA nespochybňuje. Od uvedeného je však nutné rozlišovať **výkon majetkových práv autorov diel, ktorý nie vždy patrí priamo autorom, a to zo zákona ex lege.**

Zjavne nelogický je výklad LITA, podľa ktorého ak producent splní zákonné predpoklady na výkon práv k audiovizuálnemu dielu podľa § 86 AZ, môže byť na autorovi následne kladené dôkazné bremeno, že osobitnou dohodou s producentom vylúčil § 86 AZ a výkon autorských práv ostal autorovi zachovaný. Ak by teda producent splnil zákonné predpoklady v zmysle § 86 AZ a vykonával práva autorov k AVD, a zároveň by autor predložil osobitnú dohodu s daným producentom o vylúčení aplikácie § 86 AZ, išlo by o zjavný rozpor, pričom dané dohody by boli pre ich neurčitosť neplatné a opätovne by bolo potrebné aplikovať zákonnú domnienku podľa § 86 Autorského zákona o výkone práv autorov AVD jeho producentom.

K časti III. stanoviska LITA - Aplikácia, územná a časová pôsobnosť § 86 Autorského zákona

LITA vo svojom vyjadrení uvádza, že naplnenie zákonných predpokladov § 86 AZ je mimoriadne náročné a v reálnej zmluvnej praxi neuplatňované.

SAPA, ako organizácia zastupujúca producentov, z vlastnej skúsenosti uvádza, že práve producenti sú nositeľmi práv k audiovizuálnemu dielu ako celku, teda sú nositeľmi nielen práv výrobcu audiovizuálneho záznamu, ale aj majetkových práv autorov AVD. Je predsa v záujme každého producenta dodržiavať ustanovenia Autorského zákona tak, aby mal zabezpečený bezproblémový výkon všetkých práv k AVD. Preto je v praxi bežné, že producent pri uzatvorení zmluvy s autorom AVD dohaduje odmenu pre autora osobitne za vytvorenie audiovizuálneho diela a osobitne odmenu za jednotlivé použitia audiovizuálneho diela.

Čo sa týka teritoriálneho vymedzenia pôsobnosti Autorského zákona, je nepochybné, že tento zákon má účinky výlučne na území SR. Nemožno však opomenúť § 2 ods. 2 Autorského zákona, ktorý hovorí, že ustanovenia tohto zákona sa za určitých podmienok vzťahujú aj na práva autora k audiovizuálnemu dielu, ktoré bolo zverejnené na území iného štátu, ako je SR, alebo z územia iného štátu a bolo na území SR alebo z jej územia použité.

Nakoľko je Slovenská republika členom Európskej únie, do Autorských zákonov bolo implementovaných viacero smerníc týkajúcich sa autorských a súvisiacich práv. Novela AZ č. 618/2003 Z.z., zákon č. 84/2007 Z.z. s účinnosťou od 1.3.2007, implementovala smernicu 92/100/EHS z 19. novembra 1992 o nájomnom a výpožičnom práve a o určitých právach súvisiacich a autorským právom v oblasti duševného vlastníctva, ktorá zakotvuje výkon práv autorov producentom. Túto smernicu boli členské štáty povinné implementovať do 1.7.1994. V zmysle uvedeného možno konštatovať, že viaceré štáty Európskej únie prijali obdobnú právnu úpravu ako Slovenská republika oveľa skôr.

Pri výrobe záznamov audiovizuálnych diel zahraničnými subjektmi (aj mimo EÚ), možno konštatovať, že v medzinárodnej zmluvnej praxi sa dlhodobo uplatňuje princíp výkonu práv autorov producentom, čo znamená, že rovnaký výkon kolektívnej správy práv sa uplatňuje v drvivej väčšine krajín.

LITA vo vyjadrení ďalej uvádza, že v zmysle časovej pôsobnosti právnych predpisov je možné § 86 AZ uplatňovať od 1.1.2016 (dátum nadobudnutia účinnosti Autorského zákona č. 185/2015 Z.z.).

K danému treba objasniť skutočnosť, že dlhodobo je na území SR a predtým na území Československa uplatňovaný princíp výkonu práv autorov producentom a preto poukazujeme na ustanovenia jednotlivých autorských zákonov platných na území SR pred účinnosťou Autorského zákona č. 185/2015 Z.z. nasledovne:

- Autorský zákon č. 35/1965 Zb (účinný od 1.7.1965) – úprava výkonu práv v § 6: „ *Autori jednotlivých zložiek filmového diela alebo diela vyjadreného podobným spôsobom udeľujú výrobcovi prívolenie na použitie diela zmluvou. Autorské právo na dielo takto vytvorené ako celok vykonáva výrobca.*“

V zmysle citovaného ustanovenia bol producent jediný subjekt oprávnený nakladať s audiovizuálnym dielom. Navyše v danom období neexistovala výroba filmov v súkromnom sektore, výrobcom filmov bol štát, v SR to bol štátny podnik Slovenská filmová tvorba, ktorý bol jediným subjektom oprávneným disponovať s audiovizuálnym dielom ako celkom a vykonával všetky majetkové práva autorov. Uvedené je potvrdené platnou zákonnou úpravou, konkrétne § 21 ods. 2 zákona č. 40/2015 Z.z. o audiovizii, ktorý hovorí, že Slovenský filmový ústav vykonáva majetkové práva autorov, výkonných umelcov a výrobcu k filmovým dielam vyrobeným pred rokom 1997 a je jediný subjekt na udeľovanie súhlasu na použitie týchto audiovizuálnych diel. SFÚ je ako producent filmov zastupovaný SAPA.

LITA tento výkon autorských práv vôbec nespochybňuje čo potvrdila podpisom Zmluvy o spolupráci pri vysporiadaní odmien autorom, ktorú LITA a SFÚ uzatvorili dňa 22.5.2020 a táto zmluva je zverejnená v Centrálnom registri zmlúv: <https://www.crz.gov.sk/4717243/>

- Autorský zákon č. 383/1997 Z.z., (účinnosť 1.1.1998): § 17 ods. 7: *„Spoluautori audiovizuálneho diela nemôžu zakázať výrobcovi audiovizuálneho diela v rozmnožovaní, verejnom rozširovaní, verejnom predvedení, vysielaní, káblovej retransmisii audiovizuálneho diela a pri úprave tohto diela titulkami alebo dabingom; podmienky takéhoto použitia audiovizuálneho diela upravuje zmluva“.*

V citovanom ustanovení je uvedená zákonná domnienka, že výrobca audiovizuálneho diela – producent je jediným oprávneným subjektom pri nakladaní s audiovizuálnym dielom. V zmluvnej praxi sa aj v rokoch účinnosti vyššie uvedeného Autorského zákona uplatňoval princíp výkonu všetkých práv k filmovému dielu producentom.

- Autorský zákon č. 618/2003 Z.z.: § 55 ods. 2 (ustanovenie zakotvené prostredníctvom novely AZ zákon č. 84/2007 Z.z. s účinnosťou od 1.3.2007): *„Ak nie je dohodnuté inak, majetkové práva autorov k audiovizuálnemu dielu vykonáva výrobca originálu audiovizuálneho diela, ak od autorov audiovizuálneho diela písomnou zmluvou získal súhlas na vyhotovenie originálu tohto diela a dohodol sa s nimi na odmene za vytvorenie diela a na odmene a spôsobe jej určenia osobitne za jednotlivé použitie tohto diela podľa § 18 ods. 2; na dohodu o odmene za použitie diela sa primerane vzťahuje ustanovenie § 45.“*

Toto ustanovenie predchádzajúceho platného Autorského zákona zakotvuje obdobnú úpravu práv výrobcu audiovizuálneho diela pri výkone práv autorov ako súčasne platný Autorský zákon.

K časti IV. stanoviska LITA - Reprezentatívnosť a mandát LITA

LITA vyjadruje názor, že práve organizácia kolektívnej správy LITA je oprávnená zastupovať v zmysle § 147 ods. 1 a 2 AZ v oblasti káblovej retransmisie jednak aj nezastupovaných nositeľov práv, a jednak zastupuje ostatných autorov AVD, nakoľko títo nositelia práv dlhodobo prijímajú a akceptujú vyplácané odmeny od LITA.

V zmysle § 147 ods. 1 AZ: *„Organizácia kolektívnej správy vykonávajúca správu majetkového práva podľa § 146 ods. 2 písm. d) alebo písm. f) sa považuje za vykonávajúcu správu tohto práva aj vo vzťahu k nositeľom práv, ktorí nie sú zastupovaní podľa § 164 ods. 1.“*

Autori AVD, vzhľadom na ustanovenie § 146 ods. 1 a ods. 2 písm. f) Autorského zákona, si nemôžu dohodnúť s producentom odmenu za káblovú retransmisiu, nakoľko sa jedná o povinnú kolektívnu správu. Z uvedeného dôvodu a z dôvodu existencie zákonného výkonu autorských práv producentom, zaviedol Autorský zákon v § 86 ods. 2 písm. b) povinnosť producentov previesť odmenu za káblovú retransmisiu AVD, ktorú im vyplatí príslušná organizácia kolektívnej správy práv (t.j. SAPA), autorom AVD.

Podľa vyššie uvedeného platí, že odmeny za použitie audiovizuálnych diel a primerané odmeny za použitie audiovizuálnych záznamov v oblasti káblovej retransmisie je oprávnená komplexne licencovať a vyberať iba OKS SAPA, vrátane odmien pre tzv. nezastupovaných nositeľov práv v zmysle § 147 ods.1 Autorského zákona, čo zhodne konštatovalo aj Ministerstvo kultúry SR. Následne je SAPA povinná v mene producentov, ktorí práva autorov ex lege vykonávajú, odvieť príslušné odmeny autorom AVD.

Naproti tomu LITA je oprávnená v tejto oblasti zastupovať iba tých autorov AVD, ktorí preukážu, že majú uzatvorenú osobitnú dohodu s producentom a výkon ich majetkových práv im zostal zachovaný a sú zároveň zastupovaní LITA.

V zmysle § 147 ods. 2 AZ: „Ak kolektívnu správu práv v odbore použitie predmetu ochrany jeho uvedením na verejnosti káblou retransmisiou vykonáva viaceru organizácií kolektívnej správy, nositeľ práv má možnosť výberu, ktorá z týchto organizácií kolektívnej správy sa považuje za vykonávajúcu správu jeho práva na použitie predmetu ochrany jeho uvedením na verejnosti káblou retransmisiou.“

Podľa citovaného ustanovenia zákona, nositeľ práv má možnosť výberu, ktorá z OKS sa považuje za vykonávajúcu správu jeho práva na použitie predmetu ochrany jeho uvedením na verejnosti káblou retransmisiou. To znamená, že právo výberu majú nositelia práv.

V zmysle § 86 ods. 2 písm. b) AZ nositeľom práv k AVD v odbore káblou retransmisie je jeho producent. Teda producenti (a nie autori AVD) majú právo výberu, ktorá z organizácií kolektívnej správy v odbore použitia predmetu ochrany jeho uvedením na verejnosti káblou retransmisiou bude vykonávať správu ich práv. Nakoľko však organizácia kolektívnej správy SAPA je jedinou organizáciou disponujúcou oprávnením na výkon majetkových práv autorov k audiovizuálnemu dielu a zároveň práv výrobcov k audiovizuálnemu záznamu, je SAPA z tohto dôvodu jediná organizácia kolektívnej správy práv oprávnená komplexne udeliť súhlas na použitie AVD v káblou retransmisii. Toto oprávnenie bude prináležať LITA iba pokiaľ preukáže vyvrátenie zákonnej domnienky podľa § 86 ods. 1 AZ.

Nemožno súhlasiť s interpretáciou LITA v tom zmysle, že autori AVD prijímajúc odmeny od LITA, uvedeným konaním uznávajú jej mandát. Autori prijímajú odmeny od LITA aj keď LITA na uvedené konanie nemá naplnené zákonné predpoklady. Tieto skutočnosti navyše autori pri prijímaní odmien neposudzujú, nie je to ich zákonnou povinnosťou, a preto táto skutočnosť nie je relevantná a ani právne záväzná. Pritom vyčíslenie vybraných licenčných odmien zo strany LITA za posledných 10 rokov nemá výpovednú hodnotu, pretože LITA neuvádza konkrétne sumy určené pre autorov AVD.

Čo sa týka výberu náhrad odmien za použitie diel pre súkromnú potrebu v zmysle § 42 AZ, je výlučne zákonným postupom LITA, že tieto odmeny pre autorov AVD vyberá, nakoľko v zmysle § 86 ods. 2 písm. c) AZ právo autorov AVD na náhradu odmien a na primeranú odmenu zostávajú zachované. SAPA preto postupuje v súlade s Autorským zákonom, keď tieto náhrady odmien v mene autorov AVD nevyberá.

LITA je evidovaná Ministerstvom kultúry SR ako organizácia oprávnená uzatvárať rozšírenú hromadnú licenčnú zmluvu v zmysle § 79 AZ v oblasti technického predvedenia audiovizuálneho diela a verejného prenosu audiovizuálneho diela v prevádzkarňach prostredníctvom technického zariadenia. V zmysle citovaného ustanovenia zákona, **rozšírená hromadná licencia sa vzťahuje len na nositeľov práv, ktorých správu majetkových práv môže organizácia vykonávať s ohľadom na odbory kolektívnej správy práv, na ktoré jej bolo udelené oprávnenie.**

LITA síce má udelené oprávnenie na výkon kolektívnej správy práv autorov audiovizuálnych diel v odbore technické predvedenie diela alebo verejný prenos diela v prevádzkarňach prostredníctvom technického zariadenia, ale **ich práva ex lege vykonávajú producenti AVD. Preto LITA nemôže byť oprávneným subjektom na udeľovanie rozšírených hromadných licencií v mene všetkých slovenských autorov audiovizuálnych diel.** Ako príklad uvádzame zákonný výkon všetkých práv autorov Slovenským filmovým ústavom a to v zmysle § 21 ods.2 písm. a) zákona č. 40/2015 Z. z. zákona o audiovizii.

V zmysle uvedeného platí, že odmeny za použitie audiovizuálnych diel ako takých (práva výrobcu aj práva autorov) v oblasti technického predvedenia je oprávnená komplexne licencovať SAPA, vrátane odmien pre tzv. nezastupovaných nositeľov práv v zmysle § 147 ods. 1 AZ, pričom SAPA je povinná vyplatiť odmeny určené autorom AVD výhradne podľa podmienok uvedených v zmluve uzatvorenej medzi autorom a producentom. LITA je oprávnená v tejto oblasti zastupovať iba tých autorov AVD, ktorí preukážu, že majú uzatvorenú osobitnú dohodu s producentmi a výkon ich práv im zostal zachovaný a sú zároveň zastupovaní LITA.

K časti V. stanoviska LITA - Absencia reprezentatívnosti a mandátu SAPA na zastupovanie nositeľov práv

LITA v tomto bode svojho vyjadrenia opätovne a zámerne neuvádza komplexné informácie.

LITA tvrdí, že zastupuje viac ako 2700 slovenských nositeľov práv (na web stránke má uvedený počet 2500), ale neuvádza, o autorov akých diel sa jedná.

LITA zastupuje autorov literárnych diel, autorov dramatických, hudobnodramatických a choreografických diel, autorov diel výtvarného umenia a fotografických diel, autorov architektonických diel a diel úžitkového umenia a autorov audiovizuálnych diel. LITA odmieta pre korektnosť overenia rozsahu zastupovania v audiovizii uviesť, koľko autorov audiovizuálnych diel z celkového počtu 2 700 vôbec zastupuje.

SAPA zastupuje slovenských producentov, pričom sú to prevažne o obchodné spoločnosti, z toho je cca 50 zastupovaných, pričom SAPA vypláca aj nezastupovaných producentov. Je pochopiteľné, že na území takého malého štátu ako Slovenská republika neexistuje viac producentov filmov a v tejto súvislosti nie je možné súhlasiť, že z počtu zastupovaných možno dedukovať „úzký mandát nositeľov práv“, pretože tieto počty sú neporovnateľné.

SAPA má uzatvorené recipročné zmluvy so zahraničnými organizáciami, ktoré zastupujú producentov, čo je dôsledkom zákonnej a zmluvnej praxe vo väčšine krajín, keď producent vykonáva všetky práva k filmu. Preto v drvivej väčšine prípadov (okrem napr. náhrad odmien a primeraných odmien, ktoré patria priamo autorom) za použitie audiovizuálneho diela sa odvádza odmena komplexne, t.j. aj autorom AVD cez výrobcu audiovizuálneho diela. Z toho hľadiska ako aj v súlade s § 86 ods. 1 AZ SAPA splnila všetky predpoklady na získanie oprávnenia MK SR na zastupovanie majetkových práv producentov ako aj autorov AVD.

Čo sa týka praxe ako aj vzájomnej dohody medzi SAPA a SLOVGRAM pri kolektívnej správe majetkových práv výrobcov audiovizuálnych záznamov platí, že SLOVGRAM zastupuje a spravuje práva výrobcov „hudobných audiovizuálnych záznamov“, t.j. hudobných videoklipov. SAPA nikdy nedeklarovala opak a nikdy neprezentovala, že vykonáva k týmto hudobným audiovizuálnym záznamom akékoľvek práva a nikdy kolektívnu správu pre tento druh audiovizuálnych záznamov nevykonávala. Preto platí, že autorskú časť hudobných diel spravuje SOZA, práva interpretov SLOVGRAM/OZIS a LITA napr. choreografické diela. Z tohto dôvodu SAPA netvrdí, že je oprávnená zastupovať autorov hudobných audiovizuálnych záznamov a nikdy to ani netvrdila, pričom uvedené netvrdí ani Ministerstvo kultúry SR.

LITA sa vo svojom vyjadrení snaží vyvolať dojem, že predmety ochrany zastupované SAPA v praxi tvoria menšiu časť používaných predmetov ochrany. Audiovizuálne diela sú predovšetkým filmové diela a napríklad v oblasti káblovej retransmisie sú filmy podstatnou zložkou programových služieb. Rovnako, pri výbere náhrad odmien v zmysle § 36 AZ treba zohľadniť fakt, že za posledných 20 rokov rozsah kopírovania filmov pre súkromnú potrebu bezpochyby vzrástol, čím narástol počet použitia audiovizuálnych záznamov zastupovaných SAPA.

K časti VI. Stanoviska LITA - K osobitnej povahe audiovizuálnych diel

LITA pri tejto argumentácii zámerne opomína fakt, že osobitosť audiovizuálneho diela, ktoré je výlučne späté s audiovizuálnym záznamom (hmotným zachytením) , je dané tým, že audiovizuálne dielo vznikne výlučne s vytvorením audiovizuálneho záznamu a bez jeho zaznamenania na audiovizuálny záznam by neexistovalo. Navyše, v audiovizuálnom diele sa prelínajú práva autorov k AVD a práva producentov k záznamu tohto AVD. Samotný AZ uvádza:

§ 82 ods. 2 AZ: „*Originálom audiovizuálneho diela je prvý audiovizuálny záznam tohto diela.*“

§ 84 AZ: „Výrobca originálu audiovizuálneho diela je osoba, ktorá iniciovala alebo zabezpečila vytvorenie audiovizuálneho diela a je výrobcom prvého audiovizuálneho záznamu tohto diela.“

Ani MK SR ani SAPA nerozporujú tvrdenie, že k audiovizuálnemu dielu sa viažu rozdielne práva ako k audiovizuálnemu záznamu. LITA však opomenula vziať do úvahy vyššie citované ustanovenia AZ, v zmysle ktorých producentovi prináležia práva nielen práva výrobcu audiovizuálneho záznamu, ale aj práva podľa § 86 AZ t.j. práva výrobcu audiovizuálneho diela zahŕňajúce výkon práv autorov AVD.

Preto je bezpochyby výnimočná a osobitná povaha audiovizuálneho diela, čo nemožno prirovnáť k iným typom diel, ako to uvádza Ministerstvo kultúry SR.

Záver

Z vyššie uvedených skutočností ako aj z výkladu Ministerstva kultúry SR vyplýva, že:

- 1) podľa § 86 Autorského zákona platí zákonná domnienka, podľa ktorej patrí producentovi neobmedzená licencia na použitie audiovizuálneho diela ex lege. Vyvrátenie tejto zákonnej domnienky musí preukázať autor AVD a to preukázaním uzatvorenia osobitnej dohody s producentom, podľa ktorej majetkové práva vykonáva sám autor a nie producent.
- 2) LITA v oblasti audiovizie zastupuje iba tých autorov audiovizuálnych diel, ktorí uzatvorili s producentom osobitnú dohodu, na základe ktorej vedia preukázať vyvrátenie zákonnej domnienky tak, že im výkon majetkových práv zostal zachovaný a zároveň tých autorov AVD, ktorí uzatvorili s LITA zmluvu o zastupovaní
- 3) SAPA v oblasti audiovizie zastupuje autorov audiovizuálnych diel a producentov záznamov týchto diel, vrátane nezastupovaných, ak nebolo autori AVD nepreukázané vyvrátenie zákonnej domnienky o výkone ich majetkových práv,